

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ КРЕДИТУВАННЯ БАНКАМИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Бошота Н.В., Юртин В.В.

Мукачівський державний університет

Кредитування фізичних осіб – один з основних напрямків діяльності комерційних банків, що приносить їм дохід. Для населення кредити один з можливих способів підвищити свій рівень життя, наприклад купивши нерухомість. Щороку підвищується попит фізичних осіб на банківські кредити, зростає конкуренція на ринку серед кредитних організацій, що викликає необхідні зміни в кредитній системі всієї країни, що обумовлює актуальність даного дослідження. У статті розглянута динаміка обсягів виданих кредитів. Були виявлені основні фактори, що вплинули на уповільнення розвитку кредитної системи. Результатом проведеного дослідження став висновок про те, що в цьому році кредитна система виходить з кризи, збільшується обсяг виданих кредитів фізичним особам.

Ключові слова: кредит, споживчий кредит, ризики, кредитна політика, відсоткова ставка, банківська установа, банківський кредит, кредитування фізичних осіб; економічне зростання.

Постановка проблеми. Фінансово-кредитна сфера має виключно важливе значення для забезпечення стабільного функціонування грошової системи і всього господарського комплексу країни. Кредит виступає опорою сучасної економіки, невід'ємним елементом економічного розвитку. Його використовують як великі підприємства і об'єднання, так і малі виробничі, сільськогосподарські і торгові структури і окремі громадяни.

Аналіз сучасного стану та проблем кредитування банками фізичних осіб є необхідним для виявлення перспектив і напрямків подальшого розвитку всієї кредитної системи України, адже від ефективності кредитної системи в ситуації, що склалася залежить рівень господарських відносин у багатьох секторах, їх фінансовий результат для економіки країни. Цим обумовлена висока актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми банківського кредитування досліджуються у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених: В. Василенко, О.П. Боднар, В. Мамутов, І. Брітченко, В. Міщенко, Н. Меджибовська,

В. Новіков, В. Алексійчук, О. Гудзь, Т. Герасімова, А. Мороз, О. Непочатенко, М. Савлук, П. Саблук, А. Улановський, О. Шейко та ін. Однак, у сучасних умовах фінансово-економічної кризи потребують поглибленого аналізу сучасний стан та обґрунтування перспектив розвитку банківського споживчого кредитування в Україні.

Мета статті є аналіз сучасних тенденцій банківського кредитування фізичних осіб в Україні як реакція на зміни в економіці країни.

Виклад основного матеріалу. Банк називають кредитним інститутом, так як найбільша частина активів банків поміщена в кредитні операції. Кредитування населення відноситься до традиційних видів банківських послуг. Кредити фізичним особам – це одна з найбільш прибуткових сфер діяльності як державних, так і комерційних банків.

Найбільш поширеною і загальною вважається класифікація кредитів фізичним особам за програмними цілями надання кредиту.

Виділяють чотири види кредиту: споживчий, автокредит, іпотечний кредит та нецільові кредити на споживчі потреби.

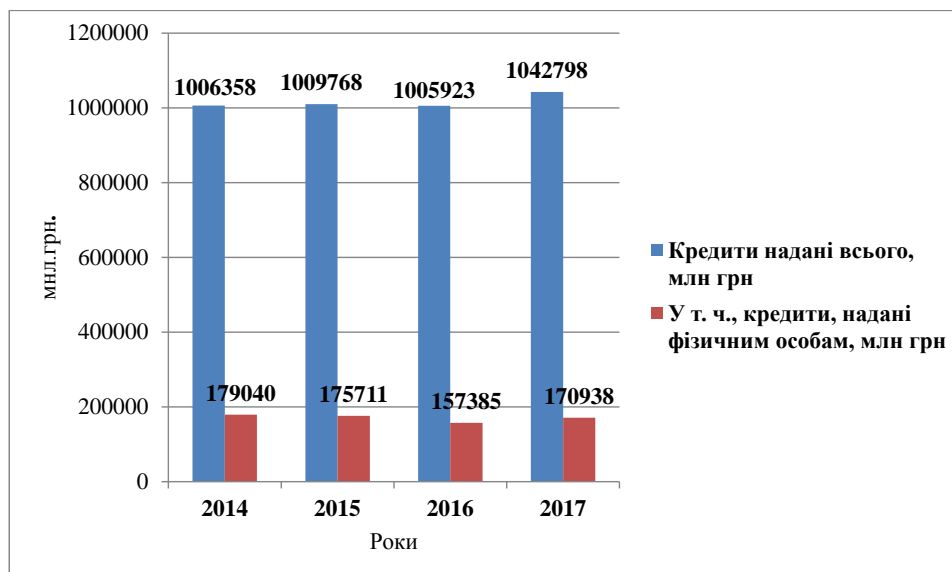

Рис. 1. Кредити, надані банківськими установами за період 2014–2017 рр.

Джерело: розраховано за даними НБУ [4]

Споживчий – найпоширеніший тип позики, як правило видаються під вельми відчутні відсотки. Одна з його різновидів – товарний кредит. Він видається безпосередньо в точці продажу, де часто присутні невеликі мобільні стійки – представництва банків.

Автокредит надається на придбання нового або уживаного автомобіля українського або іноземного виробництва на термін до п'яти років [4]. В залежності від програми він може виступати в якості застави або забезпечення по позиці. Кредити фізичним особам на придбання машини можуть видаватися в розмірі до 100% вартості транспортного засобу. Оскільки це цільове кредитування, в угоді вказується, що сума не може бути використана на інші потреби. Якщо мова йде про покупку нового авто, банк безпосередньо переводить кошти на розрахунковий рахунок автосалону.

Іпотечний кредит, що видається під заставу будь-якої нерухомості клієнта, придбав широкое поширення в умовах ринкової економіки. Можна придбати нерухоме майно як на первинному, так і на вторинному ринку, першим напрямком займаються банки, другим – фінансові компанії, фонди, скуповують активи іпотечних банків [4].

Нецільові кредити на споживчі потреби – цей тип позики може надаватися на будь-які цілі, не позначені в договорі. Різновидами даних кредитів фізичним особам можуть бути позики на освіту, відпустка, лікування, невідкладні потреби. Альтернативою готівкових коштів служать банківські кредитні карти з лімітом, обмеженим сумою кредиту, яку можна використовувати на будь-які цілі.

Зарубіжний досвід свідчить, що банки, які надають клієнтам більш різноманітні послуги високої якості, зазвичай, мають переваги перед банками з обмеженим набором послуг. Активна робота комерційних банків у сфері споживчого кредитування є невід'ємною умовою успішної конкуренції цих установ, веде до зростання виробництва, збільшення зайнятості, підвищення платоспроможності учасників економічних відносин. При цьому мова йде не тільки про вдосконалення техніки кредитування, але і про правильну організацію кредитування. Розглянемо основні компоненти організації процесу кредитування фізичних осіб.

Залучення потенційних позичальників відноситься до компетенції підрозділів організації продажів банківських послуг. Основне завдання – формування постійного приросту користувачів банківських послуг. Оцінка позичальників, прийняття рішення про можливість видачі кредиту, видача кредиту і подальша робота з виданими кредитом відноситься до компетенції підрозділів кредитування і бек-офісу [6].

Протягом декілька років український ринок кредитування фізичних осіб переживав стадію спаду. Останнім часом зростання помітно призупинився: 2015–2016 рр. спостерігалася негативна динаміка його розвитку, але в 2017 році відбулося збільшення обсягу виданих українцям кредитів на 13553 млн. грн. в порівнянні з 2016 роком (рис. 1).

Уповільнення темпів зростання кредитування фізичних осіб почалося ще в 2015 році під впливом таких чинників, як:

– зростання норми заощадження через скорочення реальних наявних доходів і зниження споживчої впевненості;

– відносна насичення кредитного ринку (наявність діючих кредитів у більшій частині платоспроможного населення);

– застосування обмежувальних інструментів грошово-кредитної політики, спрямованих на підтримку валютного курсу національної валюти.

Платоспроможність позичальників, від якої залежить стабільність кредитного ринку, визначається не стільки сумарним обсягом заборгованості, скільки здатністю своєчасно обслуговувати свої зобов'язання, співвідношенням поточних платежів по кредитах і їх наявних доходів. Проблема скорочення зростання заборгованості вимагає від ринку споживчого кредитування зміни основних параметрів банківських послуг, в першу чергу, зниження процентної ставки і подовження термінів кредитування. Перша міра дозволить знизити обсяг процентних платежів, тоді як друга – підвищити приріст кредитної заборгованості при збереженні обсягів видачі нових кредитів. Однак дані зміни пов'язані з високими банківськими ризиками кредитування, що «підтримує» негативну тенденцію зниження ролі споживчого кредитування в економіці.

Можна виділити наступні проблеми, які гальмують розвиток кредитної системи України.

По-перше, це подорожчання кредитів для населення, що пов'язано не тільки зі збільшенням ставок на кредити, а й зі скороченням доходів населення через інфляції та економічної кризи. Звідси впливає проблема зниження загального рівня платоспроможності.

По-друге, це проблема, пов'язана зі зниженням довіри населення до кредитних організацій в зв'язку з втратою вкладів при ліквідації фінансового установи, в якому громадяни розміщували свої кошти на депозитних рахунках. А також нездатність багатьох банків до кредитування виробництва, падіння попиту на кредити, посилення позицій міжнародного банківського співтовариства щодо українських кредитних установ, конкуренція з боку нових кредитно-фінансових інститутів, страхових фірм і інвестиційних фондів [6].

Окремо слід виділити проблему неповернення кредитів або прострочення їх виплати, що стала особливо актуальною останнім часом. У зв'язку з чим банківські установи були змушені посилити умови кредитування як фізичних, так і юридичних осіб у зв'язку з нестабільністю економічної ситуації. Так, багато банків збільшили термін дострокового погашення кредиту, застосовують метод занесення в «чорний список» клієнта при незначній доцільне призначити пеню по кредиту.

У зв'язку з існуючими проблемами на кредитному ринку і в банківській сфері в цілому виникли нові тенденції розвитку кредитування банками фізичних осіб. В даний час в сфері банківського кредиту найбільш помітними тенденціями стають:

- зміна структури схем платежів по кредитами;
- жорсткість умов видачі кредиту і вимог до потенційних позичальників;
- посилення заходів захисту банків від неповернення і невиклати виданих кредитів;
- розвиток інтернет-банкінгу.

Висновки і пропозиції. В результаті виявлених тенденцій ринку кредитування фізичних осіб, а також досліджень провідних вчених-економістів можливо визначити напрямки розвитку даного сектора банківської діяльності як локомотива економічного зростання країни.

1. Грамотне проведення банківських маркетингових стратегій для населення. Як показала практика, найбільш ефективним маркетинговим ходом є проведення так званих «сезонних акцій», тобто зниження базових процентних ставок в ті періоди, коли прогнозується зниження кредитної активності.

2. Розвиток бази кредитних історій фізичних осіб.

3. Розширення форм кредитування фізичних осіб. У зарубіжній практиці одним з рішень проблеми простроченої заборгованості є якісна заміна характеристик боргу шляхом впровадження овердрафту. В Україні поки відсутня належна ступінь довіри споживачів до даного інструменту споживчого кредитування. Разом з тим формування на цій основі довгострокових відносин з банком може сприяти зниження процентних ставок на наступні кредити.

4. Удосконалення законодавства в сфері кредитування фізичних осіб в частині внесення норми, що дозволяє ефективно стягувати борги за кредитами з фізичних осіб.

5. Удосконалення методів оцінки платоспроможності потенційних позичальників шляхом:

– впровадження нових технологій по аналізу платоспроможності клієнтів з користуванням соціальних зв'язків;

– застосування зваженого підходу для утримання балансу між необхідністю нарощування клієнтської бази і підвищенням рівня ризику по активним операціям за рахунок ослаблення в методиці перевірки позичальників;

– створення спільного для кредитних організацій так званого чорного списку позичальників.

6. Трансформація відносин сторін попиту і пропозиції на ринку споживчого кредитування. З метою усунення несумлінності банків (наявність прихованих виплат і т. п.) необхідний перехід від пріоритету пропозиції до пріоритету попиту на ринку споживчого кредитування.

7. Розробка єдиної для кредитних організацій системи вимог до позичальників, яка дозволяла б зробити просту оцінку суми споживчого кредиту, на отримання якої вони можуть розраховувати.

Ці пропозиції сприяли б дотриманню принципів та умов банківського кредитування фізичних осіб, зниженню кредитних ризиків у взаємовідносинах банківських установ з позичальниками-фізичними особами.

Недостатня увага українських комерційних банків до роботи з населенням має нині час як об'єктивні, так і суб'єктивні причини. Основні з них, безумовно, пов'язані з економічною нестабільністю і законодавчою неврегульованістю. Однак перспективи роботи банків з населенням в Україні великі. Банкам України доцільно вивчати та використовувати досвід зарубіжних країн для здійснення кредитування фізичних осіб.

Список літератури:

1. Григораш Т.Ф., Пільгуй С.С. Банківське кредитування в Україні: сучасний стан, основні проблеми та шляхи їх вирішення // Економічний простір. – 2012. – № 62. – С. 119-124.
2. Доценко І.О., Доценко В.В. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип. 12. Ч. 1. С. 94-98.
3. Жукова Н.К. Сучасний стан ринку банківських кредитів в Україні [Електронний ресурс] / Н.К. Жукова, Н.В. Зражевська // Економічний часопис – XXI. – 2011. – № 5-6. – С. 54-57. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ech/2011_5-6/2011_5_6/54_57.pdf.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/control/uk/publish/>.
5. Охрименко І.Б. Споживчий кредит в Україні: реалії та перспективи розвитку: Автореф. дис. ... канд. екон. наук / Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана. – К., 2015. – 21 с.
6. Плетнева А.С., Муравьева Н.Н. Организация кредитирования физических лиц // Экономика и современный менеджмент: теория и практика: сб. ст. по матер. VII междунар. науч.-практ. конф. № 7. Часть II. – Новосибирск: СибАК, 2011.
7. Шевчук І.Б. Банківське кредитування в Україні: ретроспективний аналіз і перспективи зміни [Електронний ресурс] / І.Б. Шевчук, О.М. Орлова // Сталій розвиток економіки. – 2012. – № 4(14). – С. 324-328. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2012_4/324.pdf.

Бошота Н.В., Юртин В.В.

Мукачевский государственный университет

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ КРЕДИТОВАНИЯ БАНКАМИ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ В УКРАИНЕ

Аннотация

Кредитование физических лиц – одно из основных направлений деятельности коммерческих банков, приносит им доход. Для населения кредиты один из возможных способов повысить свой уровень жизни, например купив недвижимость. Ежегодно повышается спрос физических лиц на банковские кредиты, растет конкуренция на рынке среди кредитных организаций, вызывает необходимые изменения в кредитной системе всей страны, что обуславливает актуальность данного исследования. В статье рассмотрена динамика объемов выданных кредитов, средневзвешенных процентных ставок по кредитам физическим лицам, их взаимосвязь. были выявлены основные факторы, повлиявшие на замедление развития кредитной системы. Результатом проведенного исследования стал вывод о том, что в этом году кредитная система выходит из кризиса, увеличивается объем выданных кредитов физическим лицам.

Ключевые слова: кредит, потребительский кредит, риски, кредитная политика, процентная ставка, банковское учреждение, банковский кредит, кредитование физических лиц; экономический рост.

Boshota N.V., Yurtin V.V.

Mukachevo State University

PROBLEMS AND PROSPECTS FOR CREDITING BY BANKS OF PHYSICAL PERSONS IN UKRAINE

Summary

Individuals' lending is one of the main activities of commercial banks that brings income to them. For people, loans are one of the possible ways to improve their living standards, for example buying real estate. Every year the demand of individuals for bank loans increases, competition in the market among credit institutions increases, which causes the necessary changes in the credit system of the entire country, which determines the relevance of this study. In the article the dynamics of volumes of issued loans, weighted average interest rates on loans to individuals, and their interconnection are considered. the main factors that have impacted the slowdown of the development of the credit system were identified. The result of the study was the conclusion that this year the credit system comes out of the crisis, the volume of loans granted to individuals is increasing.

Keywords: credit, consumer credit, risks, credit policy, interest rate, banking institution, bank credit, lending to individuals; economic growth.